

Nærskogen forsvinner

Gjennom mer enn 30 år har jeg nesten daglig på en eller annen måte beveget meg gjennom kulturlandskapet og skogen i Follo. Noe av det fineste ved lokalmiljøet er hvordan menneskene sånn noenlunde har spilt på lag med naturen og skapt en fruktbar sameksistens. I kanten av kulturlandskapet har det vært rike og frodige skogteiger med gamle graner, hule osper og rik oreskog. Grantrærne i gammelskogen har stått der i kanskje 150 år og blitt skjeggvokste og grove i stammene mens de har sett mange generasjoner mennesker ferdes på de tusen år gamle stiene mellom bygdene.

Joda, en gang iblant med noen års mellomrom har et og annet moderat hogstfelt dukket opp, og den gamle, rike skogen har blitt erstattet av trær på tett geledd. Men det har vært til å leve med, siden skogsmiljøet tross alt har virket ganske intakt. Nå er denne idyllen brutt. I løpet av de få siste årene har skogteigene forsvunnet i et akselererende tempo. Bare ved å kjøre eller gå en tur i lokalmiljøet er det oppsiktsvekkende hvordan nærmest all gammel skog er forsvunnet og erstattet av gapende, ørkenaktige hull i landskapet. Da vi flyttet inn i huset vårt i 1992, var det omgitt av en gammel naturskog med tretåspett og mår på den ene siden og en idyllisk eng med masse insekter på den andre. På den andre siden av veien sto også gammel skog med et arsenal av store hule osper hvor spetter, duer og ender og hadde tilhold. I dag bor vi nærmest i «huset på prærien». Skogen er forsvunnet, ospene er borte og blomsterhavet i engene lever farlig. Alt som kan dure og gå av traktorer, motorsager, gressklippere og vedkløyvere erstatter fuglesangen.

Ved Mjøvika i Langen er et fint skogsområde hogd ned og nærmest forvandlet til industriareal med en dumpeplass for store mengder fyllmasse og annet skrot. Ved Bergseng ser vi en del av det samme.

På en øy i Langen er en stor ospelund med et trettitalls hule trær, en liten småby med rekkehus for stærr og meiser, duer og kattugle, brutalt meid ned midt i hekkesesongen, mens fuglene av et titalls arter var travelt opptatt med å ale opp neste generasjon vingevesener. Ikke var det snakk om vanlig hogst heller, trærne ble bare hogd ned, delt og brent. Skogeier ble gjort oppmerksom på ulovlighetene, men han bare fortsatte. Grunnen for det er uforståelig, kanskje er det en eller annen form for sykkelig ryddemani?

Det aller verste er likevel den omfattende ødeleggelsen som har skjedd noen hundre meter lenger inn, i den sørlige delen av Follomarka. To virkelig groteske monsterveier har delt hele Marka i to. Små, idylliske stier er brått blitt revet opp av sin tornerosesøvn, skyflet til side av gravemaskiner og bulldosere og erstattet av en gedigen steinfylling som har kommet fra ukjent sted. Store områder er flatehogd, og flere større hogster venter.

Dette er nær-turområdet for tusenvis av mennesker både om sommeren og vinteren, og det er leveområde for sårbare dyr, fugler og planter. Jeg har truffet mange turgåere som lufter sin avmakt og fortvilelse over at det området de har lært å kjenne og går sine

nesten daglige turer i er ødelagt for all framtid. Det er rett og slett slik at det gir en sorgreaksjon, et resignert, utmattende savn av det som er borte. Det er det som med et illustrerende ord kalles økosorg. Jeg holder meg unna veien og området rundt den for å bevare sinnsbildet og minnene om hvordan landskapet så ut tidligere. Og så venter jeg med redsel på de neste trekkene fra hogstmaskinenes glupske favntak.

Paradokset er at kommunen gikk inn for å bygge veien, på bakgrunn av føringer fra Statsforvalteren om at de ikke hadde myndighet til å bruke Plan- og bygningsloven til å konsekvensutrede og behandle planene. Flertallet av de folkevalgte var skeptiske. Naturvernforbundet i Oslo og Akershus gikk til og med til retten for å få belyst saken, men de endte opp med å tape, fordi juridisk praksis og sentrale myndigheter hele tiden sto på at landbruksinteressene kunne trumfe all lokal motstand. Det er jo også slik tingene har fungert tidligere. Lokale vedtak om bevaring har blitt overprøvd og overkjørt av Statsforvalteren.

Det som er svært interessant nå er imidlertid at Kommunal- og distriktsdepartementet nylig i et rundskriv bekrefter at denne lovtolkningen er feil. Statsforvalterens praksis med å tilsidesette lokale vedtak i alle år har vært for streng. Det betyr at Naturvernforbundet hadde helt rett da de hevdet at kommunen kunne benytte Plan- og bygningsloven og på selvstendig grunnlag utrede konsekvensene av naturinngrepet.

For mange mennesker er skog bare en samling trær. Derfor spiller det ikke så stor rolle hvordan den ser ut. Om jevngamle trær står oppmarsjert i rekker eller gamle og unge trær står om hverandre i et konglomerat, er imidlertid vidt forskjellige biologiske biotoper. Den første varianten er nærmest uten liv, bare et moseteippe dekker bakken. Det er en «fake» skog. Den ordentlige, varierte skogen, derimot, syder av liv, - fra små mikroorganismer til majestetiske fugler som storfugl og hønsenhauk. Denne rike skogen, som er mer enn hundre år gammel og aldri har vært flatehogd, er det vi kaller naturskog. Faktisk er vårt område blant dem med best vekstbetingelser for skog i hele landet, og vi finner her også noe av den største artsrikdommen. Men samtidig betyr det selvfølgelig også at trærne vokser seg store og fine og er attraktive for hogst. Bare rundt 10 prosent av skogen i vårt område er i en tilstand av tilnærmet naturskog, mens 90 prosent er flatehogd. Dessverre er disse unnselige 10 prosentene de mest attraktive for hogst, siden det er her vi finner de mest verdifulle trærne. Og det er akkurat det vi ser nå, at alle lommer med gammel skog systematisk blir plukket ut og ødelagt i et sterkt øket tempo. Det som er mest foruroligende er at det nærmest er fritt fram for hogst. Nordre Follo kommune har delegert sin myndighet til det interkommunale Landbrukskontoret i Ås kommune, og de gir nærmest alltid tillatelse til hogst. I praksis er det slik at hvis det ikke er registrert spesielt sjeldne eller truede arter i skogteigen, slik at den blir definert som en nøkkelbiotop, så er det fritt fram. Registreringene er oftest fraværende eller mangelfulle, og dermed forsvinner skogen bit for bit. Naturens verdi for friluftsliv og folkehelse er aldri noe tema.

Denne formen for «suvenir-naturvern» er helt ødeleggende. Ikke bare er det mange viktige naturverdier som blir oversett, men for at de små lommene med ekstra verdifulle arter skal overleve, fordres det at også områdene rundt er rimelig intakte. Den mer «vanlige» naturen, furukollene med blåbær og tyttebær og den fuktige granskogen med kantareller og steinsopp på skogbunnen er helt vesentlige områder som bevarer klimaet og livsbetingelsene for de sjeldnere artene. Når et digert hogstområde flerrer opp de siste restene av naturskog, hjelper det ikke om en liten flekk med ekstra verdifull skog settes igjen som en øy. Bare det å kunne foreta selektiv hogst, og sette igjen så mange trær at lokalmiljøet i skogen bevares bedre, kunne bedret situasjonen noe. Men slik hogst er helt fraværende i vårt område, selv om skogbruket skryter av at de «snart» skal ta den i bruk.

I en doktorgrad av Elisabeth V. Helseth ved NMBU fra 2023, vises tydelig at det store flertallet av menneskene i distriktskommuner setter stor eller meget stor (85-95%) pris på skogen som arena for rekreasjon, friluftsliv og bærekraftig høsting av sopp og bær mm. Langt færre er opptatt av de instrumentelle verdiene, - skogens verdi som tømmer. Det er trolig at dette spriket blir enda større jo mer urbane områdene er. Likevel er det alltid de økonomiske aspektene som dominerer forvaltningen av skogen, slik at dens verdi for innbyggerne og det biologiske mangfoldet stadig forringes. I avhandlingen problematiseres den ensidige vektleggingen av det økonomiske perspektivet, mens relasjonelle og mer immaterielle verdier systematisk settes til side. I en verden med både natur- og klimakrise er tiden overmoden for å revidere måten vi omgås naturen på. Kan ikke vi i «verdens rikeste land» gjøre noen endringer i vårt natursyn, kan vi heller ikke vente at andre er i stand til å gjøre det.

All natur ligger i en kommune, og vi i Naturvernforbundet vil derfor oppfordre Follo-kommunene til å ta aktive grep for å styre hogsten av de siste naturskogene i kommunen. Naturfaglig kompetanse må kobles inn ved søknader om hogst og virkningen for biologisk mangfold, friluftsliv og folkehelse må få en mye større plass i vurderingene. Problemet er at det virkelig haster. Med det tempoet som hogsten skjer i nå, er det ikke lenge før all verdifull produktiv gammel skog i området er borte. Det nytter derfor ikke å vente på sentral kartlegging og direktiver fra myndighetene. Det må aktivt gjøres noe nå for å redde de siste restene av den skogen vi har lært oss å være glad i. Tar kommunene den utfordringen?